

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Üst Kuşak Anneliği ve Yeni Kuşak Anneliği Arasında Değişen Annelik Algı ve Pratiklerine İlişkin Bir Analiz: “Kızılılık Şerbeti” Dizisi Örneği

Vildan ÜSTÜN, Doktora Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara, e-posta: vildan.ustun@hbv.edu.tr
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8505-4400>

Prof. Dr. Hacer TOR, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Ankara, e-posta: hacer.tor@hbv.edu.tr
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7187-5814>

Öz

Annelik, kadının çocuk sahibi olmasıyla birlikte içinde yaşadığı dönemin özellikleri ve kişinin yaşantısal deneyimine göre şekil alan bir kimliği oluşturmaktadır. Annelik tarihsel süreçte toplumun ihtiyacına göre gelişen ekonomik, sosyal, siyasi, kültürel ve teknolojik değişimler ile yeniden kurgulanmakta ve tanımlanmaktadır. Anneliğe ilişkin algı ve pratiklerin kuşaklararası değişiminde ise kadının toplum içindeki konumu, kadının algılanış biçimi, içinde yaşanılan dönemin çocuğu tanımlama biçimi, çocukta beklenen nitelikler, çocuğun yetiştirilmesine ilişkin hâkim görüş ve ideal olarak algılanan annelik tanımlamaları doğrultusunda yeniden şekillenmektedir. Çalışmanın amacı ise üst kuşak anneliği ile yeni kuşak anneliği arasında değişen annelik tanımlamaları, anneliğe ilişkin bilgi kaynakları ve anneliğe ilişkin değişen pratikler ele alınıp kuşaklararası anneliğin değişimine ilişkin bilgileri betimleyip, yorumlamak ve günümüzde oluşan yeni annelik anlayışını ele alıp tartışmaktır. Bu amaç doğrultusunda nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada “Kızılılık Şerbeti” adlı dizinin karakterlerinden üst kuşak anneliği temsil eden kayıvalide ‘Pembe’ karakteri ile yeni kuşak anneliği temsil eden gelin ‘Doğa’ karakterinin anneliğe ilişkin algı ve pratiklerini işaret eden diyalog ve söylemleri ele alınmıştır. Bu çalışma da ele alınan konu ile ilişkili olan dizinin 13 bölümü ‘amaçlı örneklem tekniği’ ile seçilmiş ve bölümler doküman incelemesi tekniği ile deşifre edilmiştir; elde edilen veriler kategorilere ayrılmış nitel içerik analizi ve betimsel analiz yöntemi ile dizi içindeki diyaloglara alıntı şeklinde yer verilerek alan yazın bilgisine dayalı bir biçimde analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda toplumsal değişim faktörlerinin etkisi, kadın ve çocukluğa ilişkin algının değişimi ile birlikte anneliğe ilişkin algının, anneliğe ilişkin bilgi kaynaklarının ve pratiklerin kuşaklararası annelik deneyiminde değiştiği ve dönüştüğü gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kızılılık Şerbeti, Annelik, Çocukluk, Üst Kuşak Anneliği ve Yeni Kuşak Anneliği.

Makale Gönderme Tarihi: 25.01.2024

Makale Kabul Tarihi: 04.04.2024

Önerilen Atf:

Üstün, V. ve Tor, H. (2024). Üst Kuşak Anneliği ve Yeni Kuşak Anneliği Arasında Değişen Annelik Algı ve Pratiklerine İlişkin Bir Analiz: “Kızılılık Şerbeti” Dizisi Örneği, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(4): 251-273.

Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences

2024, 7(4): 251-273. DOI:10.26677/TR1010.2024.1391

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

RESEARCH PAPER

An Analysis of Changing Perceptions and Practices of Motherhood Between Older Generation Motherhood and Younger Generation Motherhood: The Example of The TV Series 'Kızılılık Şerbeti'

Vildan ÜSTÜN, Ph.D. Student, Ankara Hacı Bayram Veli University, Institute of Graduate Programs Ankara, e-mail: vildan.ustun@hbv.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8505-4400>

Prof. Dr. Hacer TOR, Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Literature, Ankara, e-mail: hacer.tor@hbv.edu.tr

Abstract

Motherhood constitutes an identity that is shaped according to the characteristics of the period in which the woman has a child and her own experiential learning. In the historical process, motherhood is being reconstructed and redefined through economic, social, political, cultural and technological changes according to the needs of society. As for the intergenerational change in perceptions and practices related to motherhood, they are being reshaped in line with the position of women in society, the way women are perceived, the way the current period defines the child, the qualities expected from the child, the prevailing view on the upbringing of the child, the current period and society's definitions of fatherhood and the definitions of motherhood perceived as ideal. The aim of this study, which is handled with qualitative research method, is to describe and interpret the information on the transformation of the intergenerational motherhood by addressing the changing definitions of motherhood between two generations of motherhood, sources of information on motherhood and changing practices related to motherhood, and thus to discuss the new understanding of motherhood emerging nowadays. In this study, among the characters of the TV series "Kızılılık Şerbeti", the dialogues and discourses of the mother-in-law 'Pembe' character representing the older generation motherhood and the daughter-in-law 'Doğa' character representing the younger generation motherhood, which indicate the perceptions and practices of motherhood, are discussed. In this study, 13 episodes of the series related to the subject were selected with the 'purposive sampling technique' and the episodes were transcribed with the document analysis technique; the data obtained were categorized and analysed in a way based on literature data by using qualitative content analysis and descriptive analysis method by quoting the dialogues in the series. As a result of the study, it was observed that the perception of motherhood, information sources and practices related to motherhood have changed and transformed in the intergenerational motherhood experience with the change in the perception of women and childhood with the effect of social change factors.

Keywords: Motherhood, Older Generation Motherhood and Younger Generation Motherhood.

Received: 25.01.2024

Accepted: 04.04.2024

Suggested Citation:

Üstün, V. and Tor, H. (2024). An Analysis of Changing Perceptions and Practices of Motherhood Between Older Generation Motherhood and Younger Generation Motherhood: The Example of The TV Series 'Kızılılık Şerbeti', *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 7(4): 251-273.

GİRİŞ

Aile dünyaya gelen çocuğun bakımını sağlayan, ihtiyaçlarını tedarik eden ve çocuğun sosyal inşasının gerçekleşmesi için çocuğun toplum ile bağını kuran ve toplumsal sürekliliği sağlayan ve birçok işleve sahip sosyal bir kurum olarak tanımlanmaktadır (Can, 2019: 57). Toplumun en temel yapı taşı olarak kabul edilen aile aynı zamanda dinamik bir yapıya sahiptir. Aile toplumda meydana gelen ekonomik, sosyal, siyasi, hukuki, teknolojik gelişme ve değişimden etkilenmekte; bu değişimlerin etkisiyle ailenin yapısı, aile üyelerinin sayısı, aile üyelerinin aile içindeki konumu, rol ve sorumlulukları değişmekte ve farklılaşmaktadır. Aile yapısının geleneksel geniş aileden modern çekirdek aileye dönüşümünde ekonomik alanın yani üretim tarzının değişmesi etkili olmuştur. Özellikle Sanayi Devrimi ile birlikte gelişen değişimlerle birlikte geleneksel geniş aile yapıları içindeki kadının rol ve sorumlulukları farklılaşmıştır.

Modernleşme sürecinde aile, kadının konumunun eşitlik temelli yeniden rol dağılımının yapıldığı bir kurum olmuştur (Can, 2019: 187). Türk toplumunda geleneksel geniş aile içinde kadın 'sevencen anne' ve 'iyi eş' olmaya ilişkin gereklilikleri yerine getirirken güzel, sabırlı, nazik, sessiz, itaatkâr, temiz ve tutumluluğa ilişkin davranışsal özellikleri de barındırması beklenmekteydi. Geleneksel kadın sadece eşi ve çocukları için yaşaması gereken kişi olarak ifade edilir (Aydoğan, 2019: 43). Modernleşme ile birlikte ekonomik alandaki değişime bağlı olarak kadının çalışma hayatına katılması ve "eşit işe eşit ücret" temelli kadının eşitlik temelli talepleri doğrultusunda erkekler ile eşit haklara sahip olmuştur. Modernleşme sürecinde süre gelen değişimlerle birlikte kadın sadece anne olarak değil meslek sahibi olan ve karar verme yetisi olan bir birey olarak erkek ile arasındaki rol farklılıkları eşitlemeye çalışmıştır (Can, 2019:187). Bu doğrultuda tarihsel süreçte kadının birtakım hakları edinmesi, kadının anneliğine algıyı da değiştirmiştir.

Tarihsel süreçte süregelen değişimler ile kadının rolleri ve sorumlulukları farklılaşmış olsa da kadının tanımlanmasında 'annelik kimliği' önemini korumuştur. Kadının aile içindeki anne olmaya ilişkin rollerinin temelde çocuğun fizyolojik, sosyal, psikolojik alanlarının iyileştirilmesine yönelik genişlemesi ise çocuğa ilişkin algının değişerek ailede çocuğun merkezi konuma gelmesiyle gerçekleşmiştir. Bu konuya ilişkin Tan (1998:80)'ın belirttiği üzere "Modernleşme ile birlikte çekirdek aileye dönüşüldü... küçük ben merkezli evlilik birimlerinde çocuk önem kazandı. Çocuğun saf ve masum oluşu ile ilgili ideoloji oluşturuldu ve 'Çocukluk Çağı' yaratıldı". Modern dönemde kadının birtakım haklara sahip olması ve çocukluğa ilişkin algının değişimi anneliğe ilişkin algı ve pratiklerin değişimine de neden olmuştur.

Annelik biyolojik bir süreçten ziyade tarihsel süreçte değişen ekonomik, sosyal, siyasi, kültürel ve teknolojik değişimler ile yeniden kurgulanan ve inşa edilen kimliktir (O'Reilly, 2004: 5, Akt.: Alparslan, 2020: 18). Annelik algısının değişimine etki eden süreçleri ve anneliğe ilişkin pratiklerinin kuşaklararası değişimine yönelik çalışmalar yapmak bu alana ilişkin süreçlerin bütünsel olarak ele alınması ve yeni kuşak anneliğe ilişkin literatürün oluşturulması açısından önem taşımaktadır.

Anneliğe ilişkin algı ve pratiklerin değişimini görsel imaj ile yansıtan televizyon dizisi ele alınarak incelenmesi ise konunun toplumluma etkisini anlamak açısından anlamlıdır. Kitle iletişim aracı olarak televizyon en ulaşılabilir, en ucuz, iletişim dili basit ve anlaşılabilir olmasından dolayı diğer kitle iletişim araçlarından bu özellikleriyle ayrılmaktadır. Postman (2010: 91) ifadesiyle "... televizyon epistemolojinin kumanda merkezidir. En ufak çocuklar dahi televizyon izlemekten men edilemez. En berbat yoksulluk bile televizyondan vazgeçmeyi gerektirmez. En yüce eğitim sistemi bile televizyonun belirleyiciliğinden kurtulamaz. Ve en önemlisi kamuoyunu ilgilendiren hiçbir konu (politika, haber, eğitim, din, bilim, spor) televizyonun ilgi alanı dışında kalmaz. Yani halkın konuları kavrayış biçimi televizyon yönelimleriyle şekillenmektedir." Postman'ın da ifade ettiği üzere televizyon

programları üzerinden elde edilen bilginin yaygınlığı ve ulaşılabilirliği izleyici kitlesinin aile, kültür, ilişkiler ve değerlere ilişkin algısını etkileyebilmektedir.

Son zamanlarda Türk televizyon dizilerinin izlenme oranlarındaki artışı etkileyen unsurlardan biri de 'gerçek hayattan esinlenmiştir', 'gerçek hayattan uyarlanmıştır' söylemleridir. Televizyon dizileri izleyicileri izlediği programda hem kendi bireysel yaşamına dair izler bulduğu için izlemekte hem de izlediği içeriğin etkisiyle sunulan kültürü taklit ederek sürdürmektedir. Pahad vd., (2015)'ın belirttiği üzere televizyon içinde yaşadığı kültürden referans alarak o kültürü taklit eden aynı zaman da var olan kültürü etkileyebilen popüler, güçlü ve kitlesel bir mecradır (Aslantaş, 2021: 439). Türk dizisi olan 'Kızılçık Şerbeti' adlı dizi izlenme oranları hesaplandığında reyting toplam puanları ile ilk sıralarda yer almaktadır. Show TV internet sitesinden yapılan açıklamaya göre; 15 Aralık 2023 tarihli yayınlanan 43.bölüm reyting sonuçlarına göre toplam olarak 8.90 izlenme oranı ve 21.13 izlenme payı ile ilk 100 program arasında birinci sıraya yerleşmiştir. Ayrıca internet ortamında Kızılçık Şerbeti etiketinin dünya gündeminde 3 saat 40 dakika TT (Twitter Trend) listesinde yer almıştır (www.showtv.com.tr). İzlenme oranları da dikkate alındığında Kızılçık Şerbeti adlı dizinin sunduğu mesajları ele almak hem var olan kültürü anlamak hem de yansıtılmak istenilen kültürel mesajları anlamak açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmada Kızılçık Şerbeti adlı dizinin karakterlerinden üst kuşağı temsil eden kayınvalide Pembe karakteri ile yeni kuşağı temsil eden gelin Doğa karakterinin tarihsel süreçte değişen anneliğin algı ve pratiklerinin değişimine ilişkin diyalog ve söylemleri ele alınmıştır. Bu çalışmanın amacı ise iki kuşak anneliği arasında değişen annelik tanımlamaları, çocukluk algıları, anneliğe ilişkin bilgi kaynakları ve anneliğe ilişkin değişen pratikleri ele alınıp kuşaklararası anneliğin değişimini ilişkin bilgileri betimleyerek yorumlamak ve günümüzde oluşan yeni annelik anlayışını ele alıp tartışmaktır.

ANNELİĞE İLİŞKİN ALGI ve PRATİKLERİN DEĞİŞİMİ

Annelik tarihsel süreçte içinde bulunduğu toplumun içindeki toplumsal rollere ve toplumsal değişimlere bağlı olarak anlam kazanan ve inşa edilen bir olgudur. Anneliğe ilişkin algı ve pratikler hem öznel olarak içinde yer aldığı kültürel, sosyal ve ekonomik yapıdan etkilenmekte hem de anneliğe ilişkin üretilen ideolojik hâkim bilgiye göre şekillenmektedir (Sadıkoğlu, 2023: 21).

Annelik ve kadınlık kavramları birbiri yerine kullanılır ve ideal söylem tarafından her kadının anne olmayı isteyeceği varsayılmaktadır. Böylelikle anneliğe ilişkin söylemler neredeyse bütün kültürlerde romantikleştirilmekte ve bu söylemler tüm ataerkil toplumlarda kadının toplumsal cinsiyet rolleri ile özdeşleştirilmektedir. Ataerkil toplumlarda kadın annelik kimliği içinde çocuğun gereksinimlerini kendi ihtiyaçlarından önde tutan fedakâr, sevecen ve sabırlı olarak tanımlanmaktadır (Sağlam, 2016: 18). Bandinter "Anne Sevgisi: 17. Yüzyıldan Günümüze Bir Duygunun Tarihi" adlı eserinde idealize edilen annelik tanımlamalarının içgüdüsel olduğu düşüncesine karşı çıkararak; annelik tanımlamaların çocukluk algısına ilişkin düşüncelere bağlı olarak idealize edilerek değiştirildiğini ifade etmektedir (Aktaş ve Özden, 2020: 99).

Batı toplumu deneyiminde Aries (1962) Antikçağdan Ortaçağa kadar geçen süreçte çocuklara dair resimlerin olmayışından yola çıkarak çocukların 'küçük yetişkinler' olarak tanımlandığını ve çocukların kundaktan çıkarıldıktan sonra aynı yetişkinler gibi giydirilip yetişkin olarak kabul edildiğini belirtmektedir (İnal,2007: 19). Elkind (2001) göre Ortaçağ döneminde ise çocuklar mal gibi görülmekte köle gibi çalıştırılmaktaydı hatta 18. yüzyıla kadar en çok işlenen suç çocuk cinayetleri olduğu belirtilmektedir. Ayrıca bu dönemde "ilk günah" inancına bağlı olarak çocukların "günahkâr" olarak dünyaya geldiği düşüncesi ise çocuğa ilişkin olumsuz algı ve ilgisizliğin temelini oluşturmuştur (Özcan, 2017: 259). Rönesans döneminde ise çocuklara ilişkin

algı değiştirilerek ilk günah öğretilerine karşı çıkılıp çocukların masum olduğu düşüncesi öne çıkmıştır. Rousseau'nun çocuklara dair temel tezi "doğuştan masum, naif ve hassas" düşüncesi çocuklara bakım veren annelerin algı ve pratiklerinin değişimine neden olmuştur (Postman, 1995: 78). 18. yüzyıla gelindiğinde ise çocukluğa ilişkin algının değişimiyle annelik algısı da değişmiştir. Badinter (1992: 15)'e göre 18. yüzyılın sonlarına doğru Rousseau'nun pedagojik içerikli 'Emile' adlı eseri ile annelik söylemleri değişerek her kadının her şeyden önce anne olmaya adanması gerektiği belirtilerek 'annelik içgüdü'sü' yani her annenin çocuğunu sevmesi gerekliliğine ilişkin bir efsanenin yaratıldığını ifade eder. Buna ilişkin annelere sorumluluklar yüklenir ve bu sorumluluklar eksik olduğunda suçluluk duyguları harekete geçirilmektedir (Soy Gençaslan, 2023: 38).

Sanayileşme devriminden itibaren değişen ekonomik süreçler toplumsal alanda özellikle aile yapıları ve aile üyelerinin rol ve sorumluluklarının değişiminde de etkili olmuştur. Kırdan kente doğru gerçekleştirilen göç ile birlikte geleneksel geniş aile yapıları biçimsel ve içerik olarak şekil değiştirerek çekirdek aile yapılarına dönüşmüş başlangıçta erkek kamusal alanda iş hayatına ilişkin sorumlulukları üstlenirken, kadın ev içi özel alandaki sorumlulukları üstlenmiştir. Bu süreçte tanımlanan modern kadınlık; anneliği hayatının merkezini yerleştirmeli, ev işlerini yaparak yuvayı yuva yapmalı, eşinin ve çocuklarının tüm ihtiyaçlarını gidermeli, ayrıca kadın kişilik özelliklerinde ise itaatkar bir eş ve hayatını yakınlarına adayan vefakar bir anne olarak idealize edilmiştir (Badinter, 1992: 50). Kadınların iş hayatına dahil olması özel alandan çıkmalarını sağlamış olsa da toplumsal cinsiyete ilişkin rollerinin sürdürülmesine engel olmamıştır.

Ev dışı ortam da çalışan kadın işe gittiği süreçte çocuğa ilişkin bakım ve eğitim sorumluluğunu kreş, yuva, okul gibi kurumlara devretmiş olsa da anneliğe ilişkin rolleri çocuğun fiziksel, sosyal, bilişsel, psikolojik tüm ihtiyaçlarını karşılamak zorunda ayrıca ev içi tüm işler ve işleyiş kadının sorumluluğu olmaya devam etmiştir. Toplum tarafından 'çalışmayan anne' 'geleneksel anne' eş görüldüğü için kadın hem çalışarak modern anne vasfını taşımak istemekte hem de anneliği ve ev kadınlığına ilişkin tüm rolleri yerine getirmeye çalışmaktadır (Aktaş ve Özden, 2020: 102). Böylelikle modern dönemin anneleri geleneksel döneme ait toplumsal cinsiyet rollerini sürdürürken bunun yanı sıra modernitenin inşa ettiği çocukluk algısına uygun bir şekilde çocuğuna bakım veren, sevgi dolu, fedakâr, sabırlı, bilgili, çalışan ve üretken bir anne olmaları beklenmiştir.

Postmodern dönem de ise küreselleşme ile birlikte hızlı, akışkan bilgi akışı aracılığıyla tüketim politikaları annelik ideolojilerini araçsallaştırmıştır. Bu dönem de ideal anne tanımlamaları çocuğunun sağlıklı gelişimi için 'tüketen anne' rolü ile yüceltilmiştir. Anneliğe ilişkin bilgi kaynakları uzmanlar, eğitimler, kişisel gelişim uzmanları, doğum koçları, kişiye özel ebeler, fenomenler vd. eliyle anneler tarafından tüketilmektedir. Annelik deneyiminde kuşaktan kuşağa aktarılan geleneksel bilgi ve sezgisel bilginin yerini ise psikologların, pedagogların ve çocuk gelişim uzmanlarının bilgileri almıştır. Bu dönemde ideal anneliği tanımlayan uzmanların çoğul niteliği ve annelik bilgisine yönelik doğru bilgi arayışı annelerin bilgi karmaşası içinde yetersizlik duygusuyla baş başa kalmalarına neden olmuştur (Sadıkoğlu, 2023: 16). Modern dönemin keskin toplumsal cinsiyet rolleri ile tanımlanan anneliği Postmodern dönemin çocuk merkezli ideal çocukluk algısında Elkind (2001)'in belirttiği üzere günümüz dünyasında "çocukları nasıl büyütmeli?" sorusu ebeveynliğe ilişkin anlayışın farklılaşmasını sağlamış ve çocuk büyütmeyle ilişkin roller babalar ile paylaşılmaya başlanmıştır.

Postmodern çocukluk paradigması ile modern çocukluk anlayışı aksine çocuğu aktif özne haline gelmesini yüceltilmiştir. Modern dönemin edilgen, üretken, yurttaş çocuk imgesi yerine Postmodern dönemde bireyselleşen, aktör olan ve tüketen çocuk imgesi oluşturulmuştur (İnal, 2007: 141). Postmodern annelik algısı ise postmodern çocukluk algısı doğrultusunda çocuğu

ailenin merkezi konumuna alarak karar verici ve tüketen çocuk imajına yeterli olmaya çalışan ve kaygı duygusunu yoğun yaşayan 'sorumlu ebeveynlik' kavramı ile özdeşleşmiştir (Sterns, 2021: 23). Postmodern döneme özgü sosyo-kültürel, iktisadi ve teknolojik gelişmeler anneliğe ilişkin tanımlama ve algıları da değiştirmiştir. Bu dönemin anneleri uzman merkezli, risk bilinçli, çocuk merkezli, kaygılı ve çocuk merkezli olarak tanımlanmaktadır (Sadıkoğlu, 2023: 16).

Türk toplumunun tarihsel süreç içerisindeki anneliğe ilişkin deneyimi ise Batı toplumunun modernlik anlayışı çerçevesinde inşa edilen çocukluk, kadınlık ve annelik tanımlamalarından etkilenmiş olsa da her toplumda olacağı gibi Türk toplumundaki annelik algısına ilişkin değişimi Türk toplumunun kendine özgü kültürel kodları çerçevesinde gerçekleşmektedir. Türk toplumunda modernlik öncesi dönemde çocuğa ilişkin algıda Batı toplumu aksine çocuğu günahkâr ve suçlu olarak değil; masum, günahsız, melek olarak tanımlanmamıştır. Eski Türkler döneminden beri çocuğun dünyaya gelişi aile ve çevresi tarafından sevinçle karşılanmıştır ve Destanlarda çocukların gücü, kuvveti, savaşçı ve kahramanlık özelliklerine vurgu yapılarak, kahraman çocuğu yetiştirecek olan anneye ilişkin sorumluluklar verilmiştir (Doğan, 2000: 7). Çocuğun dünyaya gelişine ilişkin kutlamalar ve çocuğa ilişkin olumlu atıflar bu doğrultuda annelere ilişkin öğütler Türk toplumunda çocuğun değerinin ve konumunun Batı toplumundaki çocukluk algısından farklılaştığını göstermektedir.

Osmanlı döneminde ise İslam dinin öğretilerinin de etkisiyle örfi kanunlar ve dini kurallar çerçevesinde çocuk yetiştirme yüceltilmiştir. Osmanlı dönemindeki ahlak eserlerini inceleyen Toksöz (2012: 86) çocuğunu terbiye edecek ve ona görgü kurallarını öğretecek olan anne, sütanne veya dadının güzel ahlak sahibi olmasına ilişkin gerekliliğin vurgulandığını belirtmektedir. İslam Kültüründe annelik kadının fitratına uygun kutsal bir görev olarak görülmekte ve anneliğe ilişkin yapılan büyük fedakârlıklarının ise 'iyi amel' olarak mükâfatlandırılacağı belirtilmektedir (Schleifer, 2004: 71, Akt.: Soy Gençaslan, 2023: 42). Ataerkil bir toplum yapısına sahip olan Türk toplumunda kadına ilişkin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algı 'iyi anne ve iyi eş olmak' üzerine temellendirilmiştir. Ataerkil ideoloji çerçevesinde kadının toplumda var olabilmesi ve tanınabilmesinin koşulu ise kadının evlenip çocuk dünyaya getirmesi ve bu iki rolde başarılı olabilmesi olarak belirlenmiştir (Erçevik Yüksel, 2022: 12).

Tanzimat ve Meşrutiyet döneminde ise Batılılaşma ekseninde gerçekleşen yenilikler ile kadına ve çocuğa ilişkin hak temelli tanımlamalar annelik algısını da değiştirmiştir. Tanzimat döneminde bağımsız özne olarak tanımlanan çocuk, II. Meşrutiyet döneminde kamusal özneye dönüşerek "küçük yurttaşlar" olarak tanımlanmıştır (Öztan, 2019: 45-46). Meşrutiyet döneminde çocuk yetiştirmeye ilişkin etkin görev annelere verilmiştir ve o dönem de yazılan eserler de 'iradesiz annenin iradesiz çocuk yetiştireceği' düşüncesinden hareketle 'pasifleştirilen anne modeli' eleştirilmiş ve bunun yerine güçlü ve irade sahibi annelerin doğru, dürüst, ilerlemeci, ahlaki, eğitilmiş ve çalışkan çocuklar yetiştirebileceği düşünülerek anneye 'topluma iyi bir vatandaş yetiştirme' görevi verilmiştir (Aydoğmuş Ördem, 2020: 45).

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde yeni kurulan ulus devlet anlayışına hizmet etmesi beklenen "İdeal Türk Çocuğu" tanımlaması yapılmıştır. Bu dönemin çocukluk algısında cumhuriyet değerlerine ve inkılâplarına bağlı zeki, güçlü, mert ve gururlu nitelikleri taşıyan "Cumhuriyet neslini" oluşturmak amaçlanmıştır (Çiçek, 2012: 89). Türk modernleşme deneyiminde kadınlar ve çocuklar toplumu değiştiren dönüştüren sosyal aktör olarak görülmüş ve bu rolü çerçevesinde 1926 yılında hukuki alanda gerçekleştirilen yenilikler ve Türk Medeni Kanun'un kabulü ile kadınlar erkekler ile hukuksal ve toplumsal alanda eşit haklara sahip olmuştur. Kadınlar 'ulusu doğuran ve yetiştiren analar' olarak tanımlanarak; ulusun varlığı anaların emeği ve çabası ile ilişkilendirilmiştir. İdeal Türk çocuğunu yetiştiren İdeal Türk Kadını gerektiğinde vatani için savaşıyor, çocuklarını vatan için yetiştiren, ailesi için fedakarlık yapan, ahlaklı ve itaatkar olarak tanımlanmıştır (Karaymirza, 2019 :27).

Mustafa Kemal Atatürk İzmir’de halka hitaben yaptığı konuşmanın içeriğinde kadınların toplumda birincil görevinin annelik olduğunu, kadınların eğitilmiş ve birtakım haklara sahip olmasının onların daha iyi anneler olmalarını sağlamak açısından önemli olduğunu ve kadınlara ‘milletin anası’ olduklarına ilişkin betimleme yaparak vatan ve annelik arasındaki güçlü bağı vurgulamak istemiştir (Sağlam, 2016: 25). Bu dönemin ‘yanağından kan damlayan sağlıklı ve mutlu çocuk’ beklentisi ‘Gürbüz Çocuk’ olarak adlandırılmıştır. Çocuğun bakımına ilişkin uyku, temizlik, beslenme (anne sütünün önemi), bedensel hareketler ile ilgili konular üzerine annelere ve eğitimcilere yönelik metinler yayımlanmıştır (Öztaş, 2019: 144). Anneliğin bu dönemde siyasi bir mesele ve sorumluluk olduğu “Çocuk aile, aile ise Türkiye demektir, çocuğun bakımsızlıktan ve hastalıktan ölümü Türkiye’nin zerre zerre ölümüdür” söylemi ile betimlenmektedir (Uçan, 2012: 186).

Türkiye’de 1960’lı yıllarda izlenen sanayileşme politikası çerçevesinde gerçekleşen ekonomik büyüme ile kırsal alanlardan iş imkânının olduğu kentlere göç yaşanmıştır. Geleneksel geniş aile yapılarındaki birçok roller kurumlara devredilerek; kentsel alanda çekirdek aile yapıları oluşmuştur. Türk toplumu modernleşme deneyiminde spesifik olarak kentler de kimi zaman ekonomik ve kültürel gerekçelerle geleneksel geniş aile yapıları da varlığını sürdürmeye devam etmiştir. 20. yüzyıla gelindiğinde kadınlar çalışma hayatında daha etkin bir şekilde görünür olurken kamusal alana da dahil olmuştur ancak tarihsel süreçte anneliğin ve eş olmanın kutsallığı üzerinden tanımlamaların getirdiği sorumluluk duygusu ve toplumsal beklenti ile bir taraftan ev dışı alanda emek verirken diğer taraftan evin içinde ev içi sorumluluklar, çocuğun bakımı ve eğitimine ilişkin işlerin sorumluluğunu sürdürmeye çalışmıştır.

Günümüzde bilgi teknolojilerinin gelişimi ile küreselleşen dünyada annelik algı ve pratikleri değişmeye başlamıştır. Özellikle Postmodern çocukluk algısı ile çocukların ailelerin merkezinde konumlandırılmıştır ve modern dönemin araçsal nesnesi olan çocuklar Postmodern çocukluk algısı ile kendi yaşamlarının öznesi haline getirilmiştir. Şirin (2017:115)’in belirttiği üzere ‘dünyanın yükselen biricik değeri çocuk’ olmuştur.

Postmodern çocukluk algısı ile oluşturulan çocuğun özerk, bireyselleşen, tüketen ve riske açık tanımlamaları ise neoliberal tüketim kültürü tarafından kullanılmıştır. Çocukluk tanımlamaları doğrultusunda annelik tanımlamaları da değişmiştir. Çocuğun bakımı ve yetiştirilmesine ilişkin pratikler uzmanlık gerektiren bir alan haline gelerek sezgiye dayalı doğal ebeveynlik ve geleneksel deneyime dayalı kuşaklardan aktarılan annelik bilgisi yetersiz görülmüştür. Bu doğrultuda çocuk yetiştirmeye ilişkin bilgi kaynakları ve ebeveyn tutumları da değişmiş ve dönüşmüştür. Furedi (2013: 49)’nin ifadesiyle “20.yüzyılın başında ortaya çıkan uzmanlar anne babalığın cahil annelere bırakılmayacak kadar önemli bir bilim olduğunu öne sürmüşlerdir”. Bu bakış açısından yola çıkarak yeni kuşak annelik sürekli gözlemci, üniversite derecesine sahip, uzman denetiminde annelik sorumluluklarını sürdüren ve onlara tabi hale gelmiştir (Furedi, 2013: 49). Ayrıca yeni çocukluk algısında çocuğun sağlıklı; psikolojik, sosyal ve bilişsel gelişiminin babanın çocuğa bakımı ve eğitimi ile sağlanacağına ilişkin yaklaşımlar ile ‘yeni babalık’ tanımlamaları yapılmıştır. Böylelikle toplumsal cinsiyet temelli annelik tanımları, rol ve sorumlulukları da değişime uğramıştır. Yeni babalık tanımlamalarında bebeğin bakımına (bez değiştirme, besleme, uyutma, banyo yaptırma vb.), çocuğun eğitimine, bebeğin ve çocuğun boş zaman değerlendirilmesine (gezme, oyun oynama) ilişkin sorumlulukları anne ile paylaştığı görülmektedir.

Tarihsel süreçte annelik algı ve pratiklerinin değişen çocukluk algısı ve kadına ilişkin yapılan tanımlamalar doğrultusunda değiştiği gözlenmektedir. Türk toplumunda annelik algısı toplumsal değişimin getirdiği ekonomik, siyasal, kültürel, teknolojik gelişmelerin etkisinde kalmasının yanı sıra içinde bulunduğu kültürel değerlerin etkisiyle de özgün bir değişim dönüşüm süreci yaşamaktadır. Çalışma da annelik algısına ilişkin ele alınan bu kavramsal

çerçeve dâhilinde 'Kızılık Şerbeti' adlı dizide üst kuşak anneliği temsil eden kayınvalide Pembe karakterinin geleneksel geniş aile kültürünü sürdüren annelik deneyimi ile yeni kuşak anneliği temsil eden Doğa karakterinin yeni kuşak annelik/ Postmodern annelik deneyimi dizi içindeki her ikisinin de anneliğe ilişkin söylem ve diyalogları ele alınarak analiz edilmiştir. Böylelikle dizi temsilinde Türk toplumunun deneyiminde annelik algısının değişimi ele alınıp analiz edilmiştir.

YÖNTEM

Bu çalışmada ele alınan konu ve amaç ile ilişkili olarak nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar araştırma problemini yorumlayıcı bir bakış açısıyla ele almakta bir başka deyişle olaylara, olgulara, kavramlara, durumlara ilişkin ne tür anlamlar yüklediğini derinlemesine bir biçimde çözümlenmektedir (Özdemir, 2010:328). Nitel araştırma yöntemi ile ele alınan çalışma grubu "olasılıklı olmayan amaçlı örneklem" yöntemiyle seçilmiştir. Bu örnekleme yönteminde belli kriterlere uyan, çalışmanın amacına uygun olan içerikler seçilerek çalışmaya dâhil edilmektedir (Neuman, 2010: 322). Bu çalışmada amaçlı örneklemin kapsamı ise; dizi de yeni kuşak anneliği temsil eden Doğa'nın hamilelik sürecinde anneliğe ilişkin tanımlamalarının yer aldığı 3 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan 15. Bölüm ve dizide çocuğun doğumu sonrası üst kuşak anneliği temsil eden kayınvalide Pembe karakterinin ve yeni kuşak anneliği temsil eden gelin Doğa karakterinin çocuğa, anneliğe ve annelik bilgi ve pratiklerine ilişkin söylem ve diyaloglarının yer aldığı 15 Eylül 2023- 8 Aralık 2023 tarihleri arasında 30. Bölümden 42. Bölüme kadar (12. bölüm) yayınlanan toplamda 13 bölümden oluşmaktadır. Bu 13 bölüm içerisinde Pembe ve Doğa karakterlerinin anneliğine ilişkin söylemler ve diyalogları ayrıca dizideki diğer karakterlerin bu iki kuşağın anneliğine ilişkin söylem ve diyalogları da çalışma kapsamına dâhil edilmiştir.

Kuşak tanımlamasına ilişkin yaş aralığı ise Türk Dil Kurumunun kuşağa ilişkin tanımından hareketle "25-30 yıllık yaş kümelerini oluşturan bireyler öbeği" sınırlandırılmasına göre belirlenmiştir (TDK, 2024). Dizinin de yaşa ilişkin yapılan diyaloglardan elde edilen verilere göre Pembe karakterinin 53 yaşında, Doğa karakterinin ise 20 yaşında olduğu belirlenmiştir. Bu durum da iki kuşak arası 33 yıllık yaş farkı, kuşakların farklı olduğu sonucuna ulaştırmıştır ve çalışmamızda ele alacağımız iki karakterden üst kuşak anneliğini Pembe karakteri ve yeni kuşak anneliğini ise Doğa karakterinin temsil ettiği varsayılmıştır.

Nitel araştırma yönteminde veriler gözlem, görüşme ve doküman incelemesi yoluyla toplanmaktadır (Berg ve Lune, 2015, Akt.: Kırıl, 2020: 172). Bu çalışmada veriler ise yazılı ve görsel materyallerin analizinde kullanılan doküman incelemesi tekniği ile toplanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2021:189). Doküman incelenmesi tekniği belirli bir amaca yönelik ve sistemli bir biçimde hem basılı hem de kayıt altına alınabilen elektronik materyalleri incelemek için kullanılabilir (Kırıl, 2020: 173). Bu çalışmada hem konuya ilişkin alan yazın incelemesi yapılmıştır hem de Kızılık Şerbeti adlı dizinin örneklem olarak belirlenen bölümlerindeki annelik algısına ilişkin kuşaklararası değişimi analiz edebilmek için dizinin örneklem olarak belirlenen bölümleri izlenilmiş, çalışmanın konusu ile ilişkili olan replikler, roller, davranışlar ve diyaloglar not edilerek doküman incelenmesi tekniğinden yararlanılarak veriler toplanmıştır.

Bu çalışmada elde edilen veriler ise belirli bir materyalin ayrıntılı ve sistematik olarak incelenip, yorumlanması olarak tanımlanan içerik analizi yöntemi (Berg ve Lune, 2015) ve verilerin tematik çerçeveye göre işlenen, tanımlanan ve yorumlandığı aynı zaman da yorumlanırken söylem ve diyaloglara yani alıntılara sık sık yer verildiği betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 237). İçerik analizi metnin-metin iletişim ortamı görevi gören her türden yazılı (kitap, gazete, dergi makaleleri), görsel (fotoğraf, sanat eserleri), sözlü (şarkı sözleri, söyleşi) ve elektronik ortamdaki kayıtlı veriler (film, reklam, dizi film gibi) öğelerdir-içeriğini

toplama ve analiz etme yöntemidir (Neuman, 2010: 466). Nitel içerik analizi yönteminde ise metnin içinde (dizideki replik ve diyaloglarda son tahlilde metnin ifade edilişi biçimidir) ele alınan konu ile ilişkili temalardan kategoriler oluşturularak sosyal gerçekliğin çoklu tanımlamalarıyla betimlemeler yapılmaktadır (Metin ve Ünal, 2022: 277).

Nitel içerik analizi betimleme, sınıflandırma ve ilişkilendirme olmak üzere üç sıralı aşamadan oluşmaktadır. İlk aşama da araştırma konusu ile ilişkili durum betimlenerek ortaya konulmakta, ikinci aşamada doküman incelemesi ile toplanan ve betimlenen veriler sınıflandırılarak kategorilere ayrılmakta, üçüncü aşamada ise kategorize edilmiş veriler anlamlı bir şekilde bir araya getirilerek kapsamlı ve derinlemesine bir çözümlemeye çalışılmaktadır (Sağlam, 2023: 25). Bu çalışma da niteliksel içerik analiz yöntemi ele alınarak elde edilen veriler konunun daha iyi ifade edileceği biçimde temalara ayrılmış ve elde edilen veriler kategorileştirilmiş ve bu kategoriler altında konuyu amacı ile ilişkili olarak alan yazını bilgisi ile ilişkili olarak verilerin ifade ediliş anlamları incelenilerek yorumlanmıştır. Bu çalışma da nitel içerik analizi yanı sıra betimsel analiz yönteminden de yararlanılmış olunmasının nedeni oluşturulmuş olunan kategoriler altında yorumlanma sırasında dizi içindeki replik ve diyaloglara 'doğrudan alıntı' şeklinde yer verilmiş olunmasından kaynaklanmaktadır.

Araştırmanın sınırlılığı ise; çalışma konusu sadece dizi karakterleri üzerinden analiz edildiği için tüm topluma genellenemez oluşudur. Çalışmada karakterler ve söylemleri kuşaklar hakkında bilgi vermesi amaçlı olarak temsili bir şekilde değerlendirilmiştir. Ayrıca dizinin belli bölüm ve sahnelerinin çalışma kapsamına dâhil edilmesi de çalışmanın sınırlılığını göstermektedir.

Pembe ve Doğa Karakterinin Özellikleri

Son zamanların en çok izlenen diziler arasına giren Kızılıcak Şerbeti adlı dizi 'gerçek hayattan uyarlanmıştır' tanıtımı ile dikkat çekmektedir. Dizinin senaryosu Melis Civelek tarafından yazılmakta ve Hakan Kırvavaç tarafından ise yönetilmektedir (www.haberturk.com). Genel olarak dizi geleneksel ve dindar aile yapısına sahip olan Fatih karakteri ile modern aile yapısına sahip olan Doğa karakterinin evlenmesi, evlenmeleri sonrası aile görüşleri temelinde yaşadıkları çatışmalar, dönüşen yaşam pratikleri, çatışan ve dönüşen ilişkiler üzerine kurgulanmıştır. Pembe (Sibel Taşcıoğlu) karakteri, geleneksel ve dindar bir aile ortamında yetişmiş on sekiz yaşında görücü usulü ile Abdullah (Settar Tanrıöğen) ile evlendirilen, evlendiği evde kayınvalide kayınpeder, kardeşinin erkek kardeşleri ile birlikte geniş geleneksel bir aile yapısında yaşayan bir kız ve iki erkek çocuğa sahip 53 yaşında olan bir ev kadınıdır. Pembe karakteri ataerkil toplumun kadına ilişkin eş olma ve annelik rolleri üzerinden tanımlama kodlarını barındırmaktadır. Pembe karakteri ekonomik olarak eşinin şirket sahibi olmasından kaynaklı üst düzey ekonomik gelire sahip, ev dışında çalışmayan genellikle ev içi temizlik, düzen ve yemek yapımı ile ilgilenen, ibadet eden, dini sohbetlere katılan bir hayat rutini içinde yaşantısını sürdürmektedir. Pembe karakteri erişkin çocuklarının yaşantılarına müdahalede bulunan, eşine karşı itaatkâr, ev içinde beklentilerine karşı bir tavır ile karşılaştığında ise annelik hakkı, eşlik hakkı üzerinden emeklerini dile getirip, sağlık açısından hastalanacağına dair söylem ile otoritesine yönelik yeri vicdan üzerinden temellendirmeye çalışmaktadır.

Doğa (Sıla Türkoğlu) karakteri dizi de 20 yaşında diş hekimliği fakültesi ikinci sınıf öğrencisiyken arkadaşları aracılığıyla geleneksel ve dinsel özellikleri baskın ve aile şirketinin ortağı olan Fatih (Doğukan Güngör) ile tanışır ve sevgili olur. Doğa karakteri Fatih ile sevgililik sürecinde evlilik dışı hamile kalır bu süreçte Doğa'nın annesi Kıvılcım bu evliliğe ve çocuğun doğumuna karşı çıkarken; Fatih'in ailesi annesi Pembe ve babası Abdullah bu evliliği onaylar ve Doğa ile Fatih evlenerek geleneksel geniş aile içine dâhil olurlar. Doğa karakterinin annesi ile babası boşanmıştır; annesi ise hayat ile mücadelede bir kadının olarak bir kadının güçlü olması

gerektiğine dair eğitim hayatının ve kadının çalışma yaşantısını incelemektedir. Doğa karakteri modern ve seküler bir aile yapısında yetişmiş biri olarak geleneksel ve dindar ailenin hayat görüşü ve yaşantısal patriklerine ilişkin çelişki ve zaman zaman da çatışma yaşar; bu çatışma ve çelişki sürecine kimi zaman doğanın ailesi (annesi) de katılır. Doğa hamilelik sürecinde bir taraftan eğitim hayatını sürdürürken diğer yandan evlilik hayatına ilişkin düzen oluşturmaya çalışmaktadır. Doğa karakterinin kadın olma, eş olma ve hatta anne olmaya ilişkin algı ve pratikleri kayınvalidesi Pembe karakterinden farklılaşmaktadır. Eğitim alırken ve arkadaşları ile sosyalleşirken ev dışı ortamda zaman geçiren Doğa bu yönleri ile Pembe karakteri tarafından eleştirilmektedir. Doğa'nın eşine ilişkin iletişim biçimi, yaklaşımı ve çocuk yetiştirme biçimi Pembe karakterinin eleştiri konusu olmaktadır. Doğa karakterinin eş ilişkisinde kendi görüşlerini dile getiren, eşitlik talep eden ve zaman zaman eşine karşı çıkan ilişki ve iletişim biçimi, eşine karşı itaat duygusunu temel edinmiş Pembe karakteri tarafından eleştirilmektedir. Modern bir yaşam anlayışına sahip olan Doğa karakteri geleneksel ve dindar aile yapısı içinde anne olduktan sonra anneliğe ilişkin algı, çocuğa ilişkin bakım ve yetiştirme pratikleri açısından da Pembe karakteri ile farklılaşan söylem ve davranışları dizi film içinde izleyiciye sunulmaktadır.

BULGULAR ve YORUM

Bulgular başlığı altında dizinin kapsamı çerçevesinde ele alınan bölümler niteliksel içerik analizi ile ele alınıp belirli tema ve kategoriler çerçevesinde değerlendirilmektedir. Ayrıca oluşturulan kategorilerde dizideki diyalogların doğrudan alıntısına da yer verilerek betimsel analiz yönteminden de faydalanılmaktadır. Üst kuşak anneliğini temsil eden Pembe karakteri ile yeni kuşak anneliği temsil eden Doğa karakterinin anneliğe ilişkin söylem ve diyalogları annelik algısının değişimi, anneliğe ilişkin bilgi kaynakları ve pratiklerin değişimi olarak iki temel kategoride karşılaştırmalı olarak kuşaklararası şekilde analiz edilmektedir.

Annelik Algısının Değişimi

Anneliğe ilişkin algı tarihsel süreçte yaşanan toplumsal süreçlerin etkisi ve bu süreçte annelik olgusu ile ilişkili iki kimlik olan kadınlık ve çocukluk tanımlarının değişimiyle birlikte de farklılaşmaktadır. Annelik algısının değişimi ana kategorisi altında; kadınlık algısının değişimi ve annelik algısının yeniden inşası alt başlığı ile çocuğa ilişkin tanımlamaların değişimi ve annelik algısının değişimi alt başlıkları altında veriler alan yazısı bilgisi çerçevesinde analiz edilmektedir.

Kadınlık Algısının Değişimi ve Annelik Algısının Yeniden İnşası

Annelik algısı kuşaklararası değişiminde, kadın algısının tarihsel süreçte temel de kadın -erkek rol ve imkânlarının eşitsizliğinin dönüşümü ve ataerkil toplum özelliklerine dayanan keskin toplumsal cinsiyet rollerinin farklılaşması etkili olmuştur. Kadın tanımı tarihsel süreçte evrensel düzeyde temel paradigmanın değişimine bağlı olarak ekonomik sosyal ve teknolojik değişim ile ilişkili olarak eşitlik temeline oturtulmaya çalışılmış olsa da yaşanan toplumun kültürel etkisi ile birlikte kadının ve dolayısıyla annenin toplumdaki rolü özgü tanımlamaları yapılabilmektedir. Bu bakış açısından hareketle dizide Pembe karakterinin ve Doğa karakterinin (Doğanın annesinin Doğa'ya yönelik yaptığı kadın tanımlamaları) söylem ve diyaloglarından kadınlık algısından hareketle değişen annelik olgusuna ilişkin bakış açıları ele alınmaya çalışılmıştır.

Pembe: Kadın dediğin anaç olacak, çocuklarına kol kanat gerecek. En önemli şey aile... yuva kurmak oyun değil, ömürlük bir anlaşma...Kadın dediğin yapıcı olacak (30. Bölüm).

Pembe: Kadının görevi evine bakmak, çocuklarını yetiştirmek ve evinin huzurunu sağlamaktır. Evin geçimini sağlamakta erkeğin görevidir. Öyle her iki tarafta görevlerini birbirine karıştırırsa evin huzuru kalmaz kadın ve erkek eşit falan değildir (33. Bölüm).

Doğa: Annem bizim güçlü bir kadın olmamız için Amazonda gibi herkesle savaştı (31. Bölüm).

Doğanın annesi (Kıvılcım): Ebeveynlik dediğin fedakârlık gerektirir ama önce kendini düşünmek zorundasın uçakta bile tehlike anında tehlike anında maskeyi önce kendine takarsın sonra çocuğuna sen iyi olacaksın ki sonra çocuğun iyi olacak. Mutlu kadınlar, mutlu anneler ancak mutlu çocuklar yetiştirebilir (31. Bölüm).

Doğanın annesi (Kıvılcım): Doğa bitemezsin kendin için kızın için bizim için bitemezsin, Yumruk mu yedin, silkeleneceksin! Yaralandın mı doğrulacaksın! Düştün mü tekrar ayağı kalkacaksın! Bu dünya da kadın olmak bu demek, sakın ağlayayım deme toparlan gidiyoruz tekrar geri geleceğiz (33. Bölüm).

Pembe karakterinin anne ve kadın olmaya ilişkin düşünceleri ataerkil toplumun kadına yönelik olarak oluşturduğu bilinç ve sorumluluktan hareketle, geleneksel annenin sadece eşi ve çocukları için yaşaması gerektiğine ilişkin öğretileri benimsediğini göstermektedir (Aydoğan, 2019: 43). Kadının eğitim ve iş hayatına katılımı ise yeni anneliğin biçimlenmesinde etkili olmuştur. Doğa'nın annesi Kıvılcım karakterinin kadınlık ve annelik tanımlamasında kültürel olarak sahip olunan değer algısının farklılaşması etkili olsa da bu algı farklılığının oluşmasını da eğitilmiş olması ve çalışıp kendi parasını kazanıp kendi ayakları üzerinde duruyor olması da etkili olmuştur. Doğa karakterinin de annesinin yaklaşımlarından hareketle kadınlık ve anneliğe ilişkin tanımlamaları Pembe karakterinden farklılaşmaktadır. Yeni annelik algısında kadına atfedilen roller farklılaşmıştır ve kadın özellikle medya da özgür, bağımsız, kariyer sahibi güzel, başarılı anne olarak görünür hale gelmektedir (Gülmez, 2021: 87).

Kadınlık algısının değişimi ile aile içinde erkeğin (babanın) tek otorite olmasına ilişkin algıyı da değiştirmiştir. Kadının kendisine ve ailesine ilişkin söz hakkı almaya başlaması, çocuğa bakıma ve yetiştirmeye yönelik süreçlerde erkeğin (babanın) yer almaya başlaması ise kadının evin içindeki özel alandan çıkıp kamusal alana da dahil olmasını da kolaylaştırmıştır. Dizi içinde geleneksel kadınlık ve annelik rollerini taşıyan Pembe karakterinin eşin otorite olmasına ilişkin algısı, toplumsal cinsiyet ve dinsel öğretiler temelli kadın ve anne tanımlamaları genç kuşağı temsil eden Doğa karakterinin kadınlık, eş olma ve annelik tanımlamalarından farklılaşmaktadır. Pembe ve Doğa karakterlerinin anne olmaya ve eş olmaya ilişkin diyalogları;

Pembe: Fatih senin okula gitmene müsaade etmez seni çocuğunun başında ister (35. Bölüm).

Doğa: Fatih bana karışamaz! İster çocuğuma bakarım ister okula giderim. Siz bunları dert etmeyin! Benim hayatım, benim kararım, benim bebeğim! (35. Bölüm).

Pembe: Evlilik idare işidir, yuvayı dişi kuş yapar. Kızım sabredeceksin şuncacık bebek için sabredeceksin! Yoksa ne var kolay tak sepeti koluna herkes kendi yoluna, ben bu 35 seneyi kolay mı geçirdim (36. Bölüm).

Doğa: Ben sizin gibi davranamam yapamam mizacım bu değil (36. Bölüm).

Pembe: Bende böyle değildim bir evin en küçük kızyıdım ama kadının kendi evi kendi ailesi olunca öyle olmuyor işte... (36. Bölüm).

Pembe: Aslında Cemre'nin adı Pembe olmalıydı adettendir ama Doğa bilmiyor böyle şeyleri... Bende kızımın adının Nursema olmasını istemezdim ama Abdullah Bey halamın adı olacak dedi. Ben Hafsanur istemiştım ama bizde Abdullah Bey'in sözü kanundur (40. Bölüm).

Geleneksel cinsiyet rollerinde mutlak otorite figürü olan eş/baba rolleri de değişime uğramıştır. Modern dönem de kadının toplumdaki statüsü kadının akademik eğitime katılımı ve ev dışı kamusal alana katılımının artmasıyla birlikte yükselmeye başlamıştır (Zeybek Kaplan, 2018: 17). Özel alan ev içi ortamı; ev işleri, yemek, bulaşık, temizlik vb. işler ile ilgilenilen ve çocuk bakımının gerçekleştirildiği alan olarak kabul edilirken; kamusal alan ise ev dışı ortamda çalışarak gelir elde edilen ortam, eğitim alınan ortam ve sosyalleşmenin gerçekleştirildiği ev dışı ortamlar olarak belirlenmektedir.

Geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine göre kadının aile içindeki rolü ve asli görevi çocuk sahibi olmak ve onu kendisi için ayarlanan özel alan (ev içinde) da yetiştirmesidir; erkeğin rolü ise rasyonel ve çatışmacı bir ortam olarak ifade edilen kamusal alanlara dâhil olup ev ile ev dışı ortam arasındaki ilişkiyi kurmaktır (Aydoğan, 2019: 43). Dizi de Pembe karakterinin anne olduktan sonra yaşamını sürdürdüğü alan ile Doğa karakterinin anne olduktan sonra bulunduğu alanlar farklılaşmaktadır. Üst kuşak anneliği temsil eden Pembe karakterinin ev ortamı olan özel alanda; yeni kuşak anneliği temsil eden Doğa karakterinin ise zaman zaman kamusal alanda da yaşantısını sürdürdüğü görülmektedir. Değişen annelik algısı üzerinden Pembe karakterinin, özel alandan uzaklaşan Doğa karakterini eleştirdiği diyalog ve söylemler ele alacak olursak;

Pembe: (Gelini Doğa'ya yönelik) Sabahtan bir çıkıyor sokağa akşama kadar o çocuğu gezdiriyor sokaklarda sonra da akşam eve gelince yoruluyor (38. Bölüm).

Pembe: (Kızı Nursema'ya Doğa'nın anneliğine ilişkin tepkisini anlatıyor) Bekle bekle görürsün Cemre'yi sen! Onun anası da senin gibi başıbozuk, aldı el kadar bebeği sokaklarda sürtüyor (39. Bölüm).

Doğa: ben akşam evde olmayacağım geçen seneki okuldan proje grubundaki arkadaşlarla dışarı çıkacağız (42. Bölüm).

Fatih: Olur. Anne gezmeye gidiyormuş bizde kızımın takılırız bay bay de anneye (42. Bölüm).

Doğa: Anne dışarı çıksın, gezsin, eğlensin (42. Bölüm).

Fatih: Hadi kızım bizde annesini geçirelim. Keyfini çıkar, tadını çıkar, rahat ol, biz buradayız (42. Bölüm).

Pembe: Dışarı mı çıkıyorsunuz? (42. Bölüm).

Doğa: Ben çıkıyorum arkadaşlarla görüşeceğim (42. Bölüm).

Pembe: (Fatih'e yönelir) Hanımın gece gezmesinde sende evde bebek bakacaksın öyle mi? Bari sabahları o işe gitsin sen de ev de hanımlık yap! Yahu hanginiz kadın hanginiz erkek belli değil, bu nasıl ilişki böyle! (42. Bölüm).

Fatih: Anne takılma ben iyiyim (42. Bölüm).

Pembe karakterin ev işleri, yemek yapma ve çocuklarının ilişkilerine ilişkin sorumluluk üstlenerek ev dışı ortamlarda bulunmaz, özel alanda yaşantısını sürdürürken; Doğa karakteri anneliğe ilişkin kimlik edindikten sonra anne olmadan önceki yaşamsal faaliyet, eğitim süreci, sosyalleşme ortamlarında bulunmaya ilişkin kamusal alanda varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Badinter'e (1992:112) göre, Rousseau kadınlar ile ilgi ahlaki söyleminde; kadınları içerideki hayat içinde itaatkâr bir eş ve vefakâr bir anne olarak tanımlarken, erkeklere ise dışarıdaki yaşamı bırakmıştır (Soy Gençaslan, 2023: 39).

Çocuğa İlişkin Tanımlamalarının Değişimi ve Annelik Algısının Değişimi

Çocuğa ilişkin algının değişimi temelde annelik algısını da değiştirmektedir. Özellikle Postmodern çocukluk algısında çocuğun bireyselleşmesinin yüceltilmesi modern dönem de

sürecin nesnesi olan çocukluk algısından farklılaşmaktadır. Çocukluk algısının değişiminin annelik deneyimi üzerindeki etkisi ise geleneksel ve modern dönemin çocuk algısında çocuğun toplumsal rolü ve anne babaya itaati ve bağlılığı öncelenirken; Postmodern dönemin çocukluk algısında çocuğun bireyselleşmesi, ailede merkezileşmesi, aileye ve kendine ilişkin karar sürecine katılması ve çocuğun aileden bağımsızlaşması yüceltilmektedir. Bu doğrultuda dizi de Pembe karakterinin çocuğa ilişkin yaklaşımından hareketle annelik deneyimi ve Doğa karakterinin çocuğunun sahip olmasını istediği nitelikler doğrultusundaki annelik deneyimi birbirinden farklılaşmaktadır.

Pembe ve Doğa karakterinin bebeklerinin göbek bağı üzerinden gerçekleştirdikleri diyalog ile çocuklarından bekledikleri niteliklerin farklılaştığı gözlenmektedir.

Doğa: Ben çocuğumun göbek bağı Boğaziçi Üniversitesine gömdüm (42. Bölüm).

Pembe: Ben üç çocuğumun göbek bağını evdeki kasaya koydum ki hep etrafımda olsunlar... Şükür üç çocuğum da yanımdalar. Doğa Cemre'nin kını sormamış ama sen ver (diğer gelinin çocuğunun göbek bağı) Abdullah'ın (diğer torunu) göbek bağı kasaya koyalım hiç yanımızdan ayrılmasın (42. Bölüm).

Doğa: Ben okusun tahsilli olsun diye oraya gömdüm (42. Bölüm).

Pembe: (Kızını arar) Sizin çocukluk eşyalarınıza bakıyorum. Eskiden ne güzeldi, hep yanımdaydınız gözümün önündeydiniz, elinize kıymık batsa koşar gelirdim (42. Bölüm).

Nursema (Pembe'nin Kızı): Anneciğim senin hayatın babamla bizdik, hepimizi fedakârlıkla büyüttün, ailen için yaşadın (42. Bölüm).

Nursema: (Annesi Pembeye karşı kendini ifade eder) Bugüne kadar bizi büyüttün Allah razı olsun ama artık bizim bir birey olduğumuzu hatırla! Bırak kendi hayatımızı yaşayalım, bırak kendi kaderimizi yaşayalım... (39. Bölüm).

Pembe karakteri temsilinde üst kuşak anneliğinin çocuklarına ilişkin anne-babaya itaatkâr ve bağımlı olması beklenirken; Doğa karakteri temsilinde ise yeni kuşak anneliği ise Postmodern dönemin bireyselliği yüceltici bakış açısının etkisi ve çocukların özgüleşmesinin kişiliği ve yaşantısı üzerine olumlu etkisi olacağına ilişkin bilgiye dayanarak çocuğunun bireyselleşmesi ve kendi ayakları üzerinde durmasına ilişkin yaklaşım geliştirmektedir. Aktaş ve Özden'in (2020) "Sosyo-Kültürel Değişim Sürecinde Kuşaklararası Anneliğin Dönüşümü" adlı çalışmalarında; kuşaklararası çocuktan beklentiler konusunda, üst kuşak anneler için çocuklarının eğitimi olması önemliken; yeni kuşak anneler için ise çocuklarının girişimci, aktif, rekabetçi ve zorluklarla başa çıkma mücadelesinin olmalarına ilişkin beklentilerini dile getirmişlerdir. Bu bakış açısından hareketle kuşaklar arası annelik yaklaşımının ve deneyiminin; yaşanan dönemin çocuğa ilişkin algısına ve yaşanan dönem de çocuktan beklenen niteliklere göre farklılaştığı da görülmektedir.

Anneliğe İlişkin Bilgi Kaynakları ve Pratiklerin Değişimi

20. yüzyılın başında bilimsel ve endüstriyel gelişmelere paralel olarak anneliğe ilişkin bilgide annelik içgüdüünün ve kuşaktan kuşağa aktarılan geleneksel bilgilerin çocuk yetiştirmede yeterli olmadığına ilişkin sorgulamalar başlamış ve çocuğun fiziksel sağlığının yanı sıra ruhsal alanda, psikolojik olarak sağlıklı oluşu önemsenmiştir. Böylelikle annelik bilgisini geliştirmeye dair yayınlar çıkarılmış ve eğitimler düzenlenmiştir (Sadıkoğlu, 2023: 12). 21. yüzyıla gelindiğinde ise çocuk merkezli ve uzman rehberli kaygılı ve yetersizlik hissi ile boğuşan

anneliğe ilişkin bilgi karmaşası içinde doğru bilgiye ulaşmaya çalışan Postmodern annelik tanımlamaları oluşmaya başlamıştır. Geleneksel annelik de ise çocuklarının iyi beslenmesi temelinde sağlıklı olmasına odaklanılarak çocuk ölümlerini önlemek amaçlı fiziksel iyi oluş yüceltilmiştir. Geleneksel anneliğin bilgi kaynağı ise içgüdü, kuşaktan kuşağa aktarılan aktarım bilgisi ve deneyimlerden oluşmaktadır. Özellikle Türk toplumunda muhafazakâr aile yapısına sahip olan ailelerde geleneksel anneliğin bilgi kaynağını ise kimi zaman örfi kanunlar ve dini kurallar oluşturmaktadır (Soy Gençaslan, 2023: 42). Bu açıklamadan hareketle bu çalışmada ele alınan Pembe karakterinin anneliğine ilişkin bilgi kaynağı ve anneliğe ilişkin pratikleri temel de geleneksel annelik anlayışı çerçevesinde oluşturulurken; Doğa'nın anneliğinin ise psikoloji temelli ve uzman rehberli Postmodern annelik anlayışını taşımaktadır. Yeni kuşak anneliği temsil eden Doğa karakterinin hamilelik eğitimi alması ise anneliğe ilişkin rasyonel bilgiye ulaşma çabasını göstermektedir.

Doğa: Hamilelik eğitimi için bir merkeze gideceğim. Hamilelik sürecine ilişkin psikolojik hem de fiziksel destek amaçlı eğitim veriliyor (15. Bölüm).

Sönmez (Doğa'nın Ananesi): Allah Allah daha neler duyacağız bakalım hamileliğin kursu mu oluyormuş? (15. Bölüm).

Yeni kuşak anneliği (Postmodern annelik) sağlıklı hamilelik ve sağlıklı doğumun gerçekleşebilmesi için anneliğe hazırlık eğitimlerine katılmakta özellikle yakın çevreden sağlanan anneliğe ilişkin bilgilerin yeterli ve geçerli görülmemesi yeni kuşak annelerinin bu tür uzman destekli yerlere başvurmasına neden olmaktadır (Sadıkoğlu, 2023: 51). Üst kuşağa ait olan annelik deneyiminde ise Sönmez Hanım'ın bu konu hakkındaki diyalogunda da görüldüğü üzere tuhaf ve gereksiz olarak anlaşılmaktadır.

Bu çalışma da üst kuşak anneliği temsil eden Pembe karakterinin anneliğe ilişkin bilgi kaynağı ise örfi ve dini kaynaklar temelli geleneksel bilgi ve deneyime dayanmaktadır. Özellikle yaşanan dönemin anneliğe ve çocuğun değerine ilişkin öğretiler üst kuşak anneliğinin de temelini oluşturmuştur. Özellikle Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş dönemindeki 'neslin sağlığı devletin sağlığı' olarak görülmesinden kaynaklı çocukların fiziksel olarak sağlıklı büyüebilmesi için hijyen, bakım, beslenme vb. hususlarda anneler sorumlu tutulmuş ve sağlıklı çocuk yetiştiren anneler ise ideal anne olarak kabul görmüştür (Barbarasoğlu ve Şişman, 2021:15).

Pembe: (Oğluna yönelir) Oğlum öpme çocuğu bebekler öpülmez, mikrop kadar hassas çocuklar, hasta edemem ben çocuğumu...Cam mı açık esiyor bir yerden? (33. Bölüm).

Pembe: (Evdeki yardımcısına yönelir) Ben şimdi bebeği(torununu) indireceğim sen koltukları beyaz çarşafı ört, çocuğu herkesin oturduğu yere koymayalım, ellerini her seferinde yıka mikrop olmasın, odasını sirkeli sularla sil, minik kuranımı beşiğine koyalım, halıların üstüne örtü serelim alerji olmasın, çamaşırlarını ütüle ütünün tabanı da temiz olsun! (33. Bölüm).

Pembe: Benim torunum anne sütüyle beslenecek, mamaya zinhar izin vermem, gerekirse sütannesi bulacağım (33. Bölüm).

Doğa: (Evin yardımcısına yönelir) Cemreyi bahçeye çıkaracağım hava alsın ayrıca aşağıda çarşaf falan sermeye gerek yok benim bebeğim benim kararım (34. Bölüm).

Pembe: (Evin yardımcısına yönelir) Koltuklara hemen çarşafı serelim mikrop vardır (34. Bölüm).

Doğa: (Pembeye yönelir) ben çocuğumu fanusta büyütmeyeceğim mikrop varsa var bünyesi alışır (34. Bölüm).

Pembe: Olur mu yavrurum öyle ben üç çocuğumu da böyle büyüttüm hiç hastalanmadılar. Pirlanta gibi pür pak büyüdüler (34. Bölüm).

Doğa: (Çocuğu kucağında balkona çıkar) Gel kızım biraz hava alalım (34. Bölüm).

Pembe: Kızım öyle çok kucağa alıştırmaya zorlanırsın (34. Bölüm).

Doğa: Zorlanmaya razıyım Pembe Hanım (34. Bölüm).

Pembe: Açmayın kapıları(örterek) çocuk yel almasın Allah muhafaza (34. Bölüm).

Doğa: Hava alıyorduk, bir şey olmaz çocuk alışsın (34. Bölüm).

Pembe: (Doğaya yönelir) Bir şey yemedin süütün gelmez, ben sütannesini bulmuştum arayayım gelsin (34. Bölüm).

Doğa: Ne münasebet benim kızımın annesi var (34. Bölüm).

Pembe: (Dışarıdan gelen misafire yönelik) Ne yapıyorsun dışarıdan geldin ellerini yıkamadan ellemesin çocuğa! (34. Bölüm).

Doğa: Bir şey olmaz ben öyle büyütmeyeceğim çocuğumu! (34. Bölüm).

Pembe: Bari çocuğu kucağıma alırken Besmele çekseydin (34. Bölüm).

Bu diyalogdan da görüldüğü üzere Pembe karakterinin üst kuşak anneliğinin de çocuğun fiziksel sağlığı temel olarak görünür ve çocuğa ilişkin bilgi kaynağı kuşaktan kuşağa aktarılan geleneksel bilgi ve dinsel öğretiler temellidir. Doğa karakterinin yeni kuşak anneliğinde çocuğunun fiziksel sağlığının yanı sıra psikolojik iyi oluş hali ve temel bilgi paradigmasının dönüşümüne bağlı olarak ‘çocukların mikrop ve soğuk ile karşılaşmasının vücut bağışıklığını arttırdığına’ yönelik bilgiyi temel almaktadır. Ayrıca Doğa karakteri yeni kuşak anneliğinin de emzirmenin bebek ile annenin ‘duygusal olarak bağlanması’ (Bağlanma Teorisi) konusundaki yeni bilgiyi temel aldığı görünürken; Pembe karakterinin üst kuşak anneliğinde çocuğun fiziksel sağlığını temel olarak geleneksel bakış açısındaki ‘sütanne’ kavramının normallğine dayanarak çocuğun anne sütü ile beslenmesi hususuna odaklanır. Bu doğrultuda üst kuşak anneliği ile yeni kuşak anneliğinin çocuğu büyütme yönelik bilgi kaynaklarının ve pratiklerinin farklı olduğu gözlenmektedir.

Pembe karakterinin annelik pratikleri temsilinde üst kuşak anneliği ile Doğa karakterinin annelik pratikleri temsilinde yeni kuşak anneliğinin değişen pratiklerine ilişkin örneklere yer verecek olursak;

Pembe: (Çocuğun odasına girer gelini Doğa’ya yönelir) Kızım çok ağladı çocuk merak ettim (41. Bölüm).

Doğa: Gazı var herhalde sadece kucağımda tutunca susuyor (41. Bölüm).

Pembe: Sen ver onu bana azıcık ayağımda sallayayım daha kolay dalar uykuya...Ne varsa eskilerde var (41. Bölüm).

Doğa: Yok biz iyiyiz böyle teşekkür ederiz (41. Bölüm).

Pembe: Sabaha kadar ağlayacak çocuk! (41. Bölüm).

Pembe: (Gelini, oğlu ve torununun evden çıktığını görür) Nereye? (35. Bölüm).

Fatih: Kıvılcım Hanımlara gidiyoruz (35. Bölüm).

Pembe: Çocuğun 40’ı çıkmadan dışarı çıkarmayın hastalanır, Allah korusun (35. Bölüm).

Doğa: Hadi Fatih!

Fatih: Hayırlı akşamlar anne biz gidiyoruz (35. Bölüm).

Pembe: Yavrumuzun 40'ı çıkacak 40 mevlidi okuyalım ki hayırlısıyla 40'ı çıksın, Güzelce duamızı okuruz akşama da beyler gelir. (Mevlit de su dolu bebek küvetinin içine altınlar atılır, bakır kap ve dua ile çocuğa su dökülür ve çocuk işlemeli örtüye sarılır ve sonra da kuran okunur) (36. Bölüm).

Pembe: Evladımızın 40'ı çıktı rahat rahat dışarı çıkarabiliriz artık hoş zaten hep çıkıyordu ya! Bir adet var bilmem Doğa ne der? 40'ı çıkan bebekler ilk camiye götürülür, hepimiz camiye gidelim, güzelce duamızı edelim (37. Bölüm).

Üst kuşak anneliği temsil eden Pembe karakterinin anneliğe ilişkin bilgi kaynağının ve pratiklerinin örfi ve dinsel temeli geleneksel ve sezgisel anneliği yansıttığı görünürken; yeni kuşak anneliği temsil eden Doğa karakterinin ise geleneksel annelik bilgisine karşı Postmodern annelik bilgisini öncelediği görülmektedir. Doğa karakterinin Postmodern annelik bilgisi temelinde çocuğun psikolojisini ve annenin psikolojisinin iyi oluşunu önceleyen travma ve depresyon kavramlarının yer aldığı anneliğe ilişkin uzman temelli bilgiler ve çocuğa ilişkin bilgi kaynağının ise zaman zaman internet olduğu da görülmektedir. Özellikle Freud sonrası psikoloji bilgisi çocuğun psikolojik ve duygusal gelişiminden bütünüyle anneleri sorumlu tutmaktadır (Alparlan, 2020:19). Postmodern dönemde çocuğun aile merkezinde olması; çocuğun fiziksel, sosyal, akademik ve psikolojik gelişimi ve bunlara bağlı olacak başarılarından ebeveynlerin doğrudan sorumlu olması ise yeni ebeveynlik algısında özellikle annelerin çocuklarını yetiştirirken daha kaygılı, endişeli ve korku duygusunu etkin hissettikleri ve bu doğrultuda annelerin kendilerini zaman zaman yetersiz hissettikleri de görülmektedir. Çocukların psikolojisinin yanı sıra annelerinde ruhsal durumuna verilen önem artmıştır özellikle anneliğin verili bir statüden, başarılması gereken bir iş ve beceri olarak kavramsallaştırılmıştır ve anne-çocuk ilişkisinin geliştirilmesinde aktarılan geleneksel bilgi, sezgi ve içgüdüden uzaklaşmıştır. (Lee, 2014:8; Sadıkoğlu, 2021: 53). Bu çalışma da yeni kuşak annelerinin anneliğe ilişkin yaşadığı duygusal süreçler ve çocukların psikolojik gelişimin önemsendiğine ilişkin bilgiler Doğa'nın annelik deneyimi ve çocuk yetiştirmeye ilişkin bilgi kaynaklarını aktardığı diyaloglarda da görülmektedir.

Nursema: Doğa nasıl bir duygu annelik? (31. Bölüm).

Doğa: Halen şaşkınım böyle bir bakıyorum, benim karnımdaydı diyorum, inceliyorum minicik elleri tırnakları var... mucize gibi ... çok düşünürsen kafayı yersin... Sonra düşünüyorum bana muhtaç ben olmazsam hayatta kalmaz, Ona bir şey olacak diye çok korkuyorum. Ben şimdiden böyle isem ilerde nasıl olurum düşünmek bile istemiyorum. Annelik büyük delilik, hep onunla olmak istiyorum. Ona bir şey olacak diye ödüm kopuyor (31. Bölüm).

Nursema: (Annesi Pembe'ye yönelir) Doğa doğum sonrası depresyona girdi (32. Bölüm).

Pembe: Başlarım onun depresyonuna! Bizde çocuk doğurduk öyle hiçbir şeylere girmedik vallahi bu şımarıklık! (32. Bölüm).

Pembe: (Diğer gelini Nilay'a yönelik söylenir) Bu Nilay ile işimiz var yok midem bulanıyor, yok karnım ağrıyor, millet tarlada doğuruyor gene de çalışıyor. Torunum aç kaldı emziremeyeceğim diyor. Çocuğu düşündüğü yok varsa yoksa kendisi. Yahu sen anasın ana! (39. Bölüm).

Doğa: Çok normal bu tavırları Nilay lohusa bunalımına girdi (39. Bölüm).

Pembe: Ben üç tane çocuk doğurdum hiç bunalıma falan girmedim. Bizim zamanımız da yoktu böyle şeyler sonradan moda oldu. Bunalımda da olsan bunalımlı halinle emzireceksin çocuğu! (39. Bölüm).

Pembe: (Diğer torununa yönelik) Oğluma bir sünnet düğünü yapacağım ilerde sorma gitsin, tahtlarda oturtacağım (40. Bölüm).

Doğa: (Nilay'a yönelir) Nasıl yani hastanede doğar doğmaz sünnet ettirmediniz mi? Bebek acıyı hissetmezken yaptırıydınız keşke sünnet düğününi sonra da yapardınız.

Pembe: Olmaz kızım ben iki oğlumu da yedi yaşında sünnet ettirdim. Öyle doğar doğmaz sünnet ettirmek ecnebilerin işi! (40. Bölüm).

Doğa: Çocuğun psikolojisini de düşünseniz keşke küçüçük çocukken acıyı hissetmeyecek, ayrıca travma olur.

Pembe: Olmaz her şey adetlere uygun olacak.

Doğa: (Nilay'a yönelir) Ben senin yerinde olsaydım yaptırırdım hem travma olmaz hem de enfeksiyonlara karşı kapalı olur. Sünnetsiz bebekler enfeksiyona açık olur daha yuvaya gidecek (40. Bölüm).

Pembe: (Nilay'ın çocuğuna bakar) A sarılık olmuş? (41. Bölüm).

Doğa: Sarılık mı? Nilay korkma bebeklerde sarılık sık görülür. Korkmayın bir şey olmaz bebeğe hastanede solaryum gibi sarı bir ışık tutuyorlar sonra geçiyor, doğum öncesi eğitimde öğrenmiştim. (Telefondan internetten sarılıkla ilgili bilgi açar ve Mustafa'ya gösterir) Mustafa bak bize inanmıyorsan al oku, sakın ol! (41. Bölüm).

Pembe: (Çocuğun odasına sarı çarşaf serer) Erkek çocuğuna daha çok nazar değer hep nazardan oldu. Çarşafarla çocuk sarılığı daha kolay atlatır, hastaneye de götürün sarı çarşaf! (41. Bölüm).

Doğa karakterinin anneliğe ilişkin kaygısı, annenin ve çocuğun psikolojisini önceleyen bakış açısı ve çocuğun fiziksel ve duygusal sağlığına ilişkin uzman ve internet kaynaklı annelik bilgisi; Pembe karakterinin geleneksel, kuşaktan kuşağa aktarılan deneyimsel, örfi ve dinsel bilgi kaynaklı annelik deneyiminden farklılaşmaktadır.

Yeni Babalık Deneyiminin Yeni Annelik Algı ve Pratikleri Üzerine Etkisi

Tarihsel süreçte görünüm toplumsal değişim süreçleri annelik rollerinin yanı sıra babalık rollerinin de farklılaşmasına etki etmiştir. Geleneksel aile yapısındaki toplumsal ve kültürel olarak geçerli olan hiyerarşik yapı yani ailede mutlak otorite figürü olarak görünen baba/eş, evin geçimi ile ilgilenen çocukları ve eşleri ile ilişkilerinde katı, mesafeli baba görünümü; modern aile yapılarında yeni babalık deneyimlerinde çocuklarının bakımlarına (beslenme, alt değiştirme, uyutma vb.) ilişkin ihtiyaçlarını karşılayan, çocuklarına sevgisini gösteren onlar ile oyun oynayan, arkadaşça vakit geçiren modern baba figürüne dönüşmüştür (Bozok, 2018:40; Akıncı, 2023: 47). Postmodern dönemin yeni babalık figürüne ilişkin tanımlarında çocuğun özellikle ruhsal alanda sağlıklı gelişimi için baba ile etkileşimi ve iletişiminin gerekli olduğu vurgulanmaktadır. Babaların çocuklarının bakım sürecine katılmasının çocuğun sosyal, psikolojik, bilişsel gelişimi ve cinsel kimlik-rolleri üzerinde olumlu etkileri olduğu belirtilmektedir (Akıncı, 2023:47). Yeni babalık modelinin modern aile yapılarında görünür hale gelmesi ise yeni anneliğin anneliğe ilişkin rol ve sorumluluklarını da farklılaştırmıştır. Anne ve babanın çocuk bakımı ve yetiştirilmesine ilişkin ortaklaşa rol ve sorumluluk paylaşımı ise geleneksel anlayıştaki anneliğe ilişkin yükün azalmasını da sağlamıştır.

Doğa'nın eşi Fatih karakterinin yeni babalık rollerini sergilediği sahneler, eşi Doğa ile ebeveynlik deneyimlerine ilişkin diyalogları ve Pembe karakterinin değişen bu rolleri ve pratikleri eleştirdiği ve geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini aktardığı diyaloglar ele alınacak olursa;

Fatih: (Eşi Doğa'ya yönelir) Yapabileceğim bir şey var mı? Ben Cemre'nin altını değiştirebiliyorum, öğrendim (34. Bölüm).

Fatih: (Eşi Doğa'ya yönelir) Cemre'yi biraz alayım mı? Bismillah Oy benim güzelim oy babasının bir tanesi, mis gibi kokuyor benim kızım acaba bütün bebekler mi yoksa sadece bizim ki mi böyle güzel kokuyor? (36. Bölüm).

Fatih telsizde çocuğun ağlama sesini duyar duymaz kalkar uyuyan eşinin (Doğa) üstünü örter. Kızını kucaklayarak alır. Mutfaktan dolaptan poşetlenmiş anne sütünü ısıtır ve bebeğini biberonla besler. Fatih "Doydun mu babasının güzeli" der ve çocuğu kucağında uyuyakalır. Sabah Doğa niye kendisini uyandırmadığını sorar, Fatih "Doğa yorgunsun dinlenemiyorsun. Ben zaten çocuğuma severek bakıyorum ve gocunmuyorum" der (37. Bölüm).

Pembe: (Kahvaltı sofrasında oğlunun kucağında çocukla kahvaltı yaptığını görür) Oğlum sen yiyemezsin yemeğini çocuğu bana ver (37. Bölüm).

Fatih: Olsun anne Cemre'nin en huzurlu saatleri (37. Bölüm).

Nilay: Fatihinde maşallahı var pek hevesli "anne" gibi (37. Bölüm).

Fatih: Doğa sen yorgun görünüyorsun ben cemreye bakarım sen yat (38. Bölüm).

Doğa: Ben uyuyacağım 2 saat sonra kalkmam lazım.

Fatih: Sen uyu ben bakarım Cemreye.

Pembe: Cemre uyudu mu? İyi geceler Hadi git yat oğlum.

Fatih: Bugün ben burada yatacağım. Cemre 2 saatte bir uyanıyor Doğa dinlensin.

Pembe: Doğa bütün gün taş taşıyor da bizim mi haberimiz yok! Vallahi ben üç tane çocuk doğurdum hiçbir şeye üzülme fırsatım olmadı. Sen bunu çok şımartıp tepemize çıkarırsan bu bizi de saymaz (38. Bölüm).

Pembe: (Eşi Abdullah'ın yanına gider) Vallahi kadın ile erkek yer değiştirmiş. Ay daha neler göreceğim bakalım! Fatih'e kızdım Doğa oda da yatıyor oğlan çocuğa bakıyor (38. Bölüm).

Pembe: (Fatih'e yönelir) Hanımın gece gezmesinde sende evde bebek bakacaksın öyle mi? Bari sabahları o işe gitsin sen de ev de hanımlık yap! Yahu hanginiz kadın hanginiz erkek belli değil, bu nasıl ilişki böyle! (42. Bölüm).

Doğa: Cemre'ye Fatih de bakabiliyor. Normali bu değil mi zaten? Fatih her şeyi ile ilgileniyor; altını değiştiriyor, mamasını veriyor, uyutuyor (42. Bölüm).

Pembe karakterinin anneliğe ilişkin algı ve deneyiminde geleneksel aile modelinin anne ve babalığa ilişkin toplumsal cinsiyet temelli rol dağılımının yani babaların birincil ilişki kurmadan çocuk –baba ilişkisini sürdürdüğü ve çocuğun bakımına ilişkin süreçlerin annenin sorumluluğu olduğuna ilişkin söylemlerinin yeni kuşak ebeveynliğini de farklılaştırdığı görülmektedir. Doğa karakterinin eşi ile diyalogları sonucunda elde edilen bilgiye göre yeni babalık rollerinin çocuğun bakımına ve yetiştirilmesine ilişkin katılımcı ve paylaşımcı rolü yeni kuşak anneliğinin anneliğe ilişkin pratiklerinin dönüşümünü etkileyerek temelde annelik tanımının içeriğinin değişimini de etkilemiştir. Özellikle 'yeni babalık' deneyiminde çocuklarının bakımına katılan, ev işlerine dâhil

olan, çocukları ile ilgilenen, sevgisini gösteren ve arkadaşlık ilişkileri kurmaya çalışan baba figürü görülmeye başlamaktadır (Gülmez, 2021: 85).

SONUÇ ve TARTIŞMA

Toplumun en temel birimini oluşturan aile kurumunda yer alan annelik deneyimlerini ele almak; toplumsal süreçteki değişimleri anlamak, bu değişimlerin annelik olgusuna olan etkisini ve var olan dönemdeki annelik süreçlerinin toplumsal süreçlere etkisini anlamak açısından önem taşımaktadır. Kuşaklararası değişen annelik algısının ve pratiklerinin, temelde kadına ilişkin algı ve kadının toplum içindeki konumuna göre ayrıca; anneliğin diğer boyutu oluşturan çocuğun da toplum içindeki algılanma biçimi ve çocuğa ilişkin oluşturulan beklentilere göre de farklılaştığı bu çalışmanın temel bulgusunu oluşturmaktadır.

Çalışmanın bu bölümünde elde edilen bulgular alan yazın bilgisi doğrultusunda ele alınıp yorumlanmıştır. Kızılık Şerbeti adlı dizi örneği doğrultusunda kuşaklararası anneliğin değişen annelik algısı ve pratiklerine ilişkin bu çalışma da, alan bilgisi ve ele alınan dizinin iki kuşak annesinin annelik deneyimleri ele alınarak iki temel kategori oluşturulmuştur. Annelik algısının değişimi adlı temel kategori altında; kadınlık algısının değişimi üzerinden annelik algısının inşası ve çocuğa ilişkin tanımlamaların değişimi üzerinden annelik algısını değişimi alt kategorileri ele alınmıştır. Kadınlık algısının toplumsal değişim sürecinde farklılaşması yani tarihsel süreçte kadının erkek ile eşitlik temelinde eğitim, iş, sosyal hayat ve iş hayatında kazanılan ücretlere ilişkin benzer koşullara sahip olması geleneksel dönemin katı toplumsal cinsiyet rolleri ile sınırlanan annelik tanımlamalarını farklılaştırmıştır. Geleneksel dönemin sadece özel alanda (ev içinde) eş ve anne olma rolleri ile sınırlandırılmış kadınlığa ilişkin var oluş; modern dönemin getirdiği hukuki, siyasi, ekonomik, toplumsal ve kültürel birtakım değişimler ile değime uğramıştır. Ele alınan dizi örneğinde üst kuşağı temsil eden Pembe karakteri geleneksel anne tanımını karşılamakta özellikle kültürel etki ile eğitim, iş sahibi olma gibi birtakım haklarını kullanmadığı gözlenmektedir. Özellikle kadının eğitim ve iş yaşamına katılımı ev dışında kamusal alanda da var olduğuna ilişkin kazanımları annelik algılarını ve toplumun kadından anneliğe ilişkin beklentilerini de değiştirmiştir. Postmodern dönemde kadının erkek ile fırsatlar temelinde eşit olduğu düşüncesinden hareketle kadının aile içinde karar alma, karara ilişkin fikir sunma ve aile içi süreçlere dâhil olarak temelde birey olarak var olduğunu da gösterebileceği koşullara sahip olmaktadır. Postmodern anne özelliklerini taşıyan Doğa karakteri ise eğitim hayatını sürdürmekte ve eğitim aldığı alana ilişkin çalışmayı planlamakta, ev dışı sosyal yaşantısını sürdürmektedir. Dizide yer alan üst kuşağı temsil eden Pembe karakterinin kadınlık ve anneliğe ilişkin tanımlamaları yeni kuşağı temsil eden Doğa karakterinin kadınlık ve annelik tanımlamalarından farklılaşmaktadır. Bu çalışma da bu düşünce ve bulgulardan hareketle tarihsel süreçte kadına ilişkin algının değişimi temelde annelik algısının da değişimine neden olmuştur.

Annelik algısının değişimine ilişkin ele alınan diğer alt kategori ise anneliğin -kadın olmak dışında- ilişkili olduğu diğer alan olan çocukluğa ilişkin değişen tanımlamalardır. Tarihsel süreçte çocuğa ilişkin algı ve tanımlamalar yaşanan dönemin ihtiyaç alanına ve dönemde hâkim olan bilgiye göre değişmiştir. Geleneksel dönemde çocuğun toplumsal yönünün güçlü olması yani topluma iyi bir vatandaş olma özellikleri taşıması, anne ve babaya itaatkâr olması ve vefakâr olmaya (ana-babaya bağlı olmaya) ilişkin kişilik özellikleri yüceltilirken; modern ve özellikle Postmodern dönemin hâkim bilgisi ve bu bilgi temelinde beklenen çocuk profili ise; bireysel özellikleri etkin, aktif, özgüvenli, karar alabilen, kendi ayakları üzerinde durabilen ve bağımsız olmaya ilişkin kişilik özellikleri yüceltilmiştir. Bu çocuk tanımlamaları ve çocuktan beklenen özelliklerin farklılaşması temelde anneliğe ilişkin algı ve beklentileri de değiştirmiştir. Dizi

örneğindeki üst kuşak anneliği temsil eden Pembe karakteri çocuklarının yetişkinlikte dahi kendilerine bağımlı olmasını, çocuklarının karar vermeden ana- babaya danışmasını bekler hatta çocuklarının kimin evlenip evlenmeyeceklerine kendileri karar vermek istemektedir. Postmodern anneliği temsil eden yeni kuşak anne olan Doğa ise kendi hayatına ilişkin özgürlük talepleri doğrultusunda ve çocuğunun yetişkinlikte bağımsız olmasına ilişkin beklenti içeren diyalogları doğrultusunda annelik deneyiminde çocuğa hak tanıyan, özgürlükçü ve bağımsız birey yetiştirmeye ilişkin beklentiler taşıdığı görülmektedir. Bu doğrultuda geleneksel dönemin ana-babaya itaatkâr ve bağlı yetiştirilen annelik deneyiminin yerini; Postmodern dönemde ailenin merkezinde çocuğun yer aldığı çocuğun toplumda eylemliliğinin, aktifliğinin yüceltildiği ve çocuğun bağımsız yaşama koşullarının geliştirildiği annelik deneyimi almaya başlamıştır.

Anneliğe ilişkin bilgi kaynağı ve pratiklerin değişimi temel kategorisin altında anneliğin tarihsel süreçte kuşaktan kuşağa aktarılan bilgisi, sezgi ve içgüdüye dayalı bilgisinin yerini, günümüzde rasyonel temelli, uzman görüşlü ve zaman zaman bilgi kaynağını gelişen teknoloji ve internet aracılığı ile edinilen bilgilerin aldığı görülmüştür. Çalışma da geleneksel anneliği temsil eden Pembe karakterinin anneliğe ilişkin bilgi kaynağı sevgisel, kuşaktan kuşağa aktarılan aktarım bilgisine dayanmakta ayrıca dinsel öğretilerin temellendirildiği kültürel değerlere dayalı çocuk yetiştirme pratikleri de önemsenmektedir. Postmodern anneliği temsil eden yeni kuşak anne olan Doğa karakteri ise geleneksel annelik bilgisini reddetmekte ve onun yerine uzmanlardan eğitim almaya yönelmekte özellikle çocuğun psikolojik iyi oluş halini önemsemekte ve dizi sahnelerinin incelenmesi sonucunda Doğa karakterinin çocuk yetiştirmeye ilişkin zaman zaman interneti de bilgi kaynağı olarak kullandığı görülmektedir. Kuşaklararası süreçte anneliğe ilişkin değişen bilgi kaynağının farklılaşması ise anneliğin pratiklerinin de değişimine neden olmuştur. Postmodern dönemin anneliğin de önceki dönemin anneliğe ilişkin bilgi kaynağı temelinde çocuğun fiziksel iyi oluş halinin yanı sıra psikolojik iyi oluş haline yönelik annelik tutumları, yaklaşımları ve koşulları sağlanmaya çalışılmıştır.

Postmodern dönemin anneliği geleneksel hatta modern annelikten daha çok ruhsal sorumluluklar geliştirmektedir. Postmodern dönemin anneliğinde çocuğa karşı oluşturulacak her olumsuz koşul ve tutumların travma oluşturabileceği kaygısı ve korkusu anneliğe ilişkin yetersizlik duygusunun gelişime neden olmaktadır. Bu bilgi doğrultusunda üst kuşağa ait olan annelerin bu kaygılardan uzak olarak yeni kuşak anneliğine göre annelik deneyiminde kendilerini daha yeterli gördükleri sonucuna ulaşılabilir. Postmodern dönemde çocuk yetiştirmeye yönelik doğru bilgiye ulaşmaya yönelik ana babalık eğitimleri, kitaplar, seminerler, uzmanlar ve bu bilgilere ulaşmayı sağlayan internet ile kolay ulaşım anneliğin niteliğini arttırmakta; aynı zamanda doğru kaynaklardan ya da bilgi kargaşası içinde doğru bilgiye ulaşmaya çalışmak ise kaygı duyulmasına neden olmaktadır.

Postmodern dönemde çocuk temelli olarak özellikle çocuğun ruhsal ve kişilik gelişimini olumlu etkileyeceği bilgisi kaynaklı olarak, çocuk-baba ilişkisinin ve etkileşiminin daha yakın olduğu' yeni babalık' tanımlamaları yapılmıştır. Yeni babalık tanımlamalarında babanın önceki dönemlerden farklı olarak çocuğun bakım (beslenmesi, uyutulması, banyosu, alt değiştirilmesi vd.) sürecine katıldığı, sevgiye dayalı iletişim kurduğu, oyun oynayıp arkadaşça ilişkiler kurduğu babalık modeli oluşturulmuştur. Dizi örneğinde Pembe karakterinin eşi olan çocukların babası Abdullah karakteri otoriter, çocuklara karşı mesafeli, duygudaşıktan uzak ve çocukları ile ilişkisinde çocukları adına karar veren geleneksel baba modelini temsil etmektedir. Geleneksel baba modeli karşısında geleneksel annelik sorumluluklarını üstlenen Pembe karakteri ise çocuğun fiziksel tüm bakımını tek başına üstlenmekte eşi ile çocukları arasındaki iletişimde köprü görevi görmekte ve çocuklarının babaları ile kurmadığı bağı ve duygusal sorumlulukları tek başına gidermeye çalışmaktadır. Yeni kuşak anneliği temsil eden Doğa karakterinin eşi Fatih karakteri ise dizi sahnesinde çocuğuna bakım vermesi, çocuğuna sevgisini göstermesi, iletişim

kurma çabası ise 'yeni babalık' modelini temsil ettiğini göstermektedir. Yeni babalık modelinde çocuğun bakımı ve yetiştirilmesine yönelik anne ile sorumluluk paylaşımı ise, anneliğe ilişkin pratiklerin değişimini de sağlamıştır. Yeni kuşak anneliği bu fırsat eşitliği temelinde kamusal alanda daha görünür hale gelmiştir ve çocuğun yetiştirilmesinde tek sorumlu kişi olma kaygı ve yükü azalmıştır.

Bu çalışma da ele alınan kategoriler alan bilgisi doğrultusunda, 'Kızılık Şerbeti' adlı dizi de üst kuşak anneliği (Pembe) ve yeni kuşak anneliğine (Doğa) ilişkin elde edilen veriler doğrultusunda analiz edilmiştir. Bu çalışmadan hareketle kuşaklararası anneliğe ilişkin algı ve pratiklerin kadına ilişkin konum ve çocuğa verilen değer doğrultusunda değişime uğradığı görülmüştür. Üst kuşak anneliğinin kendilik değerini bulamadığı, kamusal alanda fırsat eşitliğine sahip olamadığı koşullar iyileştirilmiş olsa da, yeni kuşak anneliğinin de her alanda en iyi olmaya ilişkin algı ve sorumluluk yükü altında sorunlar yaşadığı da görülmektedir. Üst kuşak anneliği ile yeni kuşak anneliği karşılaştırmalı olarak ele almak hem tarihsel süreçte değişen anneliği gözlemleyebilmek hem de bu değişime etki eden süreçleri kavrayabilmek açısından anlamlı olmuştur. Üst kuşak anneliğinden yeni kuşak anneliğe kadına ilişkin algı değişmiş dolayısıyla anneliğe ilişkin rol ve sorumluluklar farklılaşmış görece azalmış olsa da yeni kuşak anneliğinin üst kuşak anneliğinden farklı olarak 'mükemmel anne' olabilmeye kaygısı ile yarıştırdığı da gözlenmektedir. Yeni kuşak anneliği Postmodern dönemin hâkim bilgisi çerçevesinde çocuğun kişilik gelişimi, psikolojik iyi oluş hali ve hatta yeterli, özgür, başarılı bir birey olma süreçlerinden sorumlu tutulmaktadır. Yeni kuşak anneliğin sorumlu tutulduğu bu süreçler ve oluşturulan kamuoyu baskısı ile yeni kuşak anneler kendilerini çocuk yetiştirme ve bu süreçte doğru bilgiye ulaşma hususunda yetersiz hissedebilmektedir. Bu çalışmadan hareketle yeni kuşak anneliği üzerine çalışmaların yapılması, yeni anneliğin özellikle çocuk yetiştirmeye ilişkin kaygı ve yetersizlik duygusunu gidermeye yönelik çalışmaların yapılmasının ise anneliğe ilişkin oluşturulacak alan yazınına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akıncı, A. (2023). *Anneliğin Dönüşümü: Kuşaklararası Değişen Annelik Deneyimleri Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Mardin.
- Aktaş, G. ve Özden, M. H. (2020). Sosyo-Kültürel Değişim Sürecinde Kuşaklararası Anneliğin Dönüşümü: Denizli il Örneği. *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 12 (5): 96-120.
- Alparslan, B. (2020). *Nesiller Arası Aktarımda Kadınlık ve Annelik İnşaları*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Aslantaş, M. (2021). Televizyon Dizilerinde İzleyicilere Sunulan Kültürel Öğeler: Gönül Dağı Dizisine Yönelik Bir İçerik Analizi. *Pearson Journal of Social Sciences and Humanities*, 6 (16): 438-456.
- Aydoğan, T. (2019). *Yeni Süper Annelik Rolünün Medyadaki yansımaları: Facebook'ta Süper Annelik*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Aydoğmuş Ördem, Ö. (2020). *Çocukluk Sosyolojisi Paradigmalar-Paradokslar-Eleştiriler*. Ankara: Çizgi Kitapevi.
- Badinter, E. (1992). *Annelik Sevgisi*. 17. Yüzyıldan Günümüze Bir Duygunun Tarihi. (Çeviren, Çelik, K.), İstanbul: Afa Yayınları.
- Barbarosoğlu, F., ve Şişman, N. (2021). *Adı Konmamış Çağda Yeni Anne Babalar*. İstanbul: İnsan Yayınları.

- Can, İ. (2019). Tarih, Toplum ve Kültür Bağlamında Aile ve Kadın. (Editör) Aydın M.: *Sistematik Aile Sosyolojisi* (ss: 57-75), Konya: Çizgi Kitapevi.
- Çiçek, N. (2012). Erken Cumhuriyet Döneminde Modern Çocukluk Nosyonunun Görünümleri Üzerine Bir Analiz. *Mülkiye Dergisi*, (36/4): 69-104.
- Doğan, İ. (2000). *Akıllı Küçük Çocuk Kültürü ve Çocuk Hakları Üzerine Sosyo-Kültürel Bir İnceleme*. Adana: Sistem Yayıncılık.
- Elkind, D. (2001). Değişen Dünya'da Çocuk Yetiştirme ve Eğitim Dünyada ve Türkiye'de Değişen Çocukluk- 3. *Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri*, Onur, Bekir, (Yay. Haz.) ÇOKAUM Yayınları, 16-18 Ekim 2000, Ankara, ss. 15-25.
- Erçevik Yüksel, Ç. (2022). *Annelik Algı ve Deneyimlerinde Kuşaklararası Değişimin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Furedi, F. (2013). *Paranoyak Anne-Babalık*. (Çeviren, Tüfekçi, A.), İstanbul: İz Yayıncılık.
- Gülmez, P. M. (2021). *Yeni Annelik Rollerinin Sosyal Medyada İnşası*. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- <https://www.showtv.com.tr/dizi/haber/3645390-turkiye-kizilcik-serbeti-nin-43-bolumune-son-bolum-kitlendi>. (Erişim Tarihi:16.02.2024).
- <https://www.haberturk.com/kizilcik-serbeti-konusu-ne-oyunculari-kim-kizilcik-serbeti-gercek-hikaye-mi-hangi-diziden-uyarlama-3537870-magazin>. (Erişim Tarihi: 18.02.2024).
- İnal, K. (2007). *Modernizm ve Çocuk-Geleneksel, Modern ve Postmodern Çocukluk İmgeleri*. Ankara: Sobil Yayıncılık.
- Karaymirza, E. (2019). *Kuşaktan Kuşağa Annelik: Gaziantep Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Kaplan Zeybek, M. (2018). *Annelik Sosyalizasyonu ve Sosyal Medya: Instagram Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Kıral, B. (2020). Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 15(5):170-189.
- Metin, O., Ünal, Ş. (2022). İçerik Analizi Tekniği: İletişim Bilimlerinde ve Sosyolojide Doktora Tezlerinde Kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2): 273-294.
- Neuman, W. L. (2010). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar I-II*. Cilt. (Çeviren: Özge, S.), İstanbul: Yayın Odası.
- Özcan, Ö. (2017). Orta Çağ'dan Erken Modern Döneme Çocukluğun Tarihsel Gelişimi. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 2017 (2): 91-125.
- Öztan, G. G. (2019). *Türkiye'de Çocukluğun Politik İnşası*. (3. Baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Postman, N. (1995). *Çocukluğun Yok Oluşu*. (Çeviren, İnal, K.), Ankara: İmge Kitapevi.
- Postman, N. (2010). *Televizyon Öldüren Eğlence: Gösteri Çağında Kamusal Söylem* (3.Basım), (Çeviren: Akinhay, O.), İstanbul: Ayrıntı Yayıncılık.
- Sadikoğlu, Z. Z. (2021). *Yoğun Annelik Algısı: Annelerin Perspektifinden Çağdaş Ebeveynlik Kültürü*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

- Sadıkoğlu, Z. Z. (2023). *Yeni Anneliğin Sosyolojisi Postmodern Zamanda Anne Olmak*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Sağlam, G. (2023). *Televizyon Dizilerinde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Sunumu Üzerine Bir Analiz: "Doğduğun Ev Kaderindir" Dizisi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara.
- Sağlam, S. (2016). *Türk Sinemasında Annelik Olgusu Bağlamında 1960'lı ve 2000'li Yıllarda Çekilmiş Filmlerin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Soy Gençaslan, N. (2023). *Kuşaklararası Annelik Anlatılarında Süreklilik ve Değişim: Ankara Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Stearns, P. T. (2021). *Çocukluğun Tarihi*. (Çeviren: Dikmen H. ve Uçar B.), İstanbul: İndie Tarih Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2017). *Çocuk Yüzlü Yazılar –Üç Çocukluk Arasında-*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Toksöz, H. (2012). *Osmanlı Klasik Dönemi Ahlak Eserlerinde Çocuk Eğitimi*. (Editör) Şahin, H. ve Şafak, N.: *Osmanlı Dünyasında Çocuk Olmak*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Türk Dil Kurumu, (2024). Erişim Tarihi: 12.02.2024, <https://tdk.gov.tr/>.
- Uçan, L. (2012). *Osmanlı Çocuk Dergilerinin Çocuk Kimliği Üzerine Etkileri*. (Editör) Şahin, H. ve Şafak, N. *Osmanlı Dünyasında Çocuk Olmak*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (12. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.